

Απόστολος Πιερρής

Μονοπολική Στρατηγική και “Smart” Power

Ο Ηγεμονικός Ρόλος των ΗΠΑ

στην Ευστάθεια του Παγκόσμιου Συστήματος

3 Απριλίου 2014

*I will confute those blind geographers
 that make a triple region in the world,
 excluding regions which I mean to trace,
 and with this pen* reduce them to a map,
 calling the provinces, cities and towns,
 after my name and thine, Zenocrate.
 Here at Damascus will I make the point
 that shall begin the perpendicular;*

[* Ο Ταμερλάνος προτείνει το ξίφος του]

Christopher Marlow, *Tamburlaine the Great, Part the First, IV, iv, 88-95*

Η μορφή της ιστορίας άλλαξε μετά το 1990. Το παγκόσμιο Σύστημα μετέπεσε σε Μονοπολικό. Υπάρχει συντριπτική υπεροχή ισχύος στις ΗΠΑ. Και το Στρατηγικό Δόγμα της χώρας είναι η διατήρησή της. Η πολιτική αδυναμία μιας συγκεκριμένης Διακυβέρνησης, όπως της παρούσας προεδρίας, δεν αλλάζει την θεμελιώδη Αμερικανική στρατηγική ούτε την βασική δομή του παγκόσμιου συστήματος. Κανένα λάθος, εντός πολύ γενικών ορίων, δεν μπορεί να αναστρέψει το Άνυσμα της Ιστορίας στο σημείο της περιόδου που έχουμε φθάσει σήμερα. Πολλά όμως διακυβεύονται εντός των δεδομένων δομών του νέου συστήματος. Ιδίως για τους αδυνατώτερους κρίκους του.

Η παρούσα πολιτική των ΗΠΑ χαρακτηρίζεται από αδιαθεσία ανάληψης της ευθύνης που συνεπάγεται η ηγεμονική θέση σε ένα μονοπολικό παγκοσμιοποιημένο σύστημα. Υιοθετήθηκε η «έξυπνη», αλλά τελικά απλοϊκή, πολιτική, μιας αφ' υψηλού αποστασιοποίησης: η αρχή της Ελάχιστης Παρέμβασης, που σημαίνει ότι «τα πράγματα δουλεύουν για

μας». Η αρχή είναι σωστή. Το Άνυσμα της Ιστορίας έχει κλειδώσει. Αλλά το ότι υπό τις δεδομένες συνθήκες όλα τα μέλη του συστήματος χρειάζονται το ηγεμονικό κέντρο σημαίνει ότι το κέντρο του συστήματος απαιτείται να παρέχει την ηγεμονική του λειτουργία ανεπιφύλακτα υπέρ όλου του συστήματος. Δεν υπάρχει «έξυπνη» υπεκφυγή από αυτήν την αδήριτη αναγκαιότητα. Και πρέπει να παρεμβαίνει και να παρεμβαίνει σωστά. Η διπλωματία της «διεθνούς κοινότητας», και των συμφωνιών μέγιστου εύρους και ελάχιστου βάθους, δεν αρμόζουν στο μονοπολικό σύστημα, είναι κατάλοιπο των παρωχημένων συστημάτων ισορροπίας ισχύος.

Δύο πορίσματα.

Πρώτον. Αδιαθεσία, αδιάφορο για ποιο λόγο, της ηγεμονικής δύναμης να παίξει τον ρόλο της αποτελεί αδυναμία και συνεπάγεται κατά τόπους αστάθεια του παγκόσμιου συστήματος. Η αναγκαία διόρθωση των ασταθειών αυτών απαιτεί πολλαπλάσια ενέργεια εκ μέρους του ηγεμόνα από αυτή που θα χρειαζόταν για να αποφευχθούν, ή ελαχιστοποιηθούν, οι αστάθειες. Οι αστάθειες ενός μονοπολικού συστήματος προλαμβάνονται, αποτρέπονται και περιορίζονται εκ των προτέρων με την προβολή αξιόπιστης δύναμης.

Δεύτερον. Όσο αποσταθεροποιητική είναι η απουσία ενεργού αξιόπιστης δύναμης εκ μέρους του ηγεμονικού κέντρου σε όλα τα μέρη του μονοπολικού συστήματος, άλλο τόσο είναι και η για οποιοδήποτε λόγο μεροληπτική ροπή του κέντρου προς ωρισμένα μέρη ή συστοιχίες του παγκόσμιου πεδίου. Οι συμμαχίες της προμονοπολικής περιόδου εκλείπουν. Η ηγεμονική δύναμη αφίσταται εξ ίσου από όλα τα μέρη του συστήματος, και είναι κοντά σε όλα εξ ίσου. Η αξιοπιστία αποδοτικότητας που κερδίζεται από αυτή την μεριμνώσα υπεροχή έναντι πάντων εξοικονομεί πολύ περισσότερη ενέργεια από την άνευ πραγματικού περιεχομένου αποδοχή που συμφωνίες συμμαχιών φαντάζουν να επιτυγχάνουν. Στο ηγεμονικό κέντρο στηρίζεται ο άξονας του κόσμου. Και σε αυτό το Κέντρο οφείλεται ο συντονισμός που προκαλεί τη ομαλή περιστροφή του κόσμου.

Η πολιτική της παρούσας Αμερικανικής προεδρίας σφάλλει και κατά τα δύο πορίσματα.

Η απουσία παρέμβασης των ΗΠΑ, με ή χωρίς πλέγματα «συμφωνιών», με ή χωρίς την «διεθνή κοινότητα», αυξάνει επιταχυνόμενα την αστάθεια του παγκόσμιου συστήματος. Λαοί καταδικάζονται και κράτη αποτυγχάνουν από την πολιτική της «έξυπνης δύναμης». Ένα παράδειγμα αντί πολλών: το δράμα της Συρίας. Αλλά διακυβεύονται τα μέγιστα. Ένα παράδειγμα πάλι: η αναδιάρθρωση του Ισλαμικού κόσμου σε συντονισμό προς το Άνυσμα της Ιστορίας έχει πάει πίσω εξ αιτίας της πολιτικής της παρούσας Διακυβέρνησης.

Από το άλλο μέρος, η μεροληψία της τωρινής πολιτικής των ΗΠΑ εκφράζεται χτυπητά με το παρωχημένο δόγμα της «Δύσης». Η έννοια της Δύσης δεν έχει σταθερό νόημα στην ιστορία. Για την αρχαία Αίγυπτο και Ελλάδα ήταν ο ορίζοντας του σκότους και του θανάτου. Στο άλλο άκρο, για την μετά τον Β΄ παγκόσμιο Πόλεμο περίοδο, εσήμαινε την μία από τις αντίπαλες παρατάξεις στον διπολικό αγώνα μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης.

Μετά το 1990 όμως, η «Δύση» ως ιδιαίτερη σχέση και προσδιορισμός των ΗΠΑ είναι ένας επικίνδυνα αποσταθεροποιητικός αναχρονισμός. Ειδικότερα, η «Ηνωμένη Ευρώπη» ήταν απαίτηση ζωτικής σημασίας για την Αμερική στον Ψυχρό Πόλεμο. Δεν έχει μεγάλη στρατηγική βαρύτητα στην νέα Εποχή. Για οικονομικό νόημα, πέραν μιας κοινής αγοράς είναι αστείο και να μιλάμε. Σε σχέση με τις ιστορικές διαδικασίες ολοκληρότερης παγκοσμιοποίησης το οικονομικό σύστημα της «Ευρώπης» είναι είτε σύγχυση είτε οπισθοχώρηση. Άλλως τε η «Ηνωμένη Ευρώπη», ό,τι και να σημαίνει, δεν είχε, και δεν έχει μέλλον χωρίς Αμερικανική πίεση και ενέργεια.

Είναι ταυτολογία το ότι το οργανικό Κέντρο ενός συστήματος δεν είναι σε καμιά περιφέρεια ειδικά: είναι εξ ίσου μακριά από όλες και πανταχού παρόν σε όλες. Αυτή η «θεϊκή» ιδιότητα χρειάζεται για να μπορεί να εκτελεί το Κέντρο την σταθεροποιητική του λειτουργία. Δεν ήταν απλή καθυστέρηση που σε κάθε μείζον ενοποιημένο γεωπολιτικό πεδίο η ηγεμονική κορυφή ανήρχετο σε θεία περιωπή. Ούτε που η Εστία του πεδίου καθίστατο Κέντρο του Κόσμου: είτε η Κεντρική Αυτοκρατορία στο Πεκίνο, είτε ο Ομφαλός της Γης στους Δελφούς, ή ο Άξων του Κόσμου στο Χαλιφάτο της Δαμασκού ή της Βαγδάτης, είτε η Πρώτη, η Δεύτερη ή η Τρίτη Ρώμη.

Οι ΗΠΑ δεν είναι στη Δύση – είναι το Κέντρο της Οικουμένης. Η Γη είναι σφαιρική: η νέα Δύση είναι η Κίνα. Η Αμερική ηγέτις της Δύσης είναι μια φαρσοκωμωδία που μόνο ψυχολογικό σύνδρομο πολιτιστικής κατωτερότητας μπορεί να εξηγήσει. Η Αμερική είναι ο ηγεμών του παγκόσμιου συστήματος. Καλείται να δράσει ηγεμονικά.

Η «έξυπνη» πολιτική της διακυβέρνησης Obama ταλαιπωρεί το παγκόσμιο σύστημα. Ιδιαίτερα πάσχουν οι λαοί, ομάδες και άτομα που μπορούν και θέλουν να καταλάβουν την θέση που τους αξίζει μπροστα από το κύμα στην αιχμή της ιστορίας. Ιδιαίτερα ωφελούνται οι πιο αντιδραστικές καταστάσεις στο Άνυσμα της Ιστορίας και τα καθεστώτα του status quo. Και αυτά για ένα προσωρινό βόλεμα της Αμερικής, που θα το πληρώσει πολλαπλάσια και η ίδια στη συνέχεια.

Όπως πάντα, το «έξυπνο» δεν είναι σοφό.

Πρόσεξε Αμερική: χρειάζεσαι Νου.